

Joža Lovrenčič:

Pereči ogenj.

Povest izpod Jamnika.

(Dalje.)

linarjevo Manico sem rad gledal in tudi vprašal sem jo, če me mara. Nekaj časa me je marala, čeprav ji ni bilo kaj posebno všeč, da bi čakala še pet let, kakor mi je rekel oče. Potem sem pa videl, od Štefanovega naprej, da gleda za onim od železnice. Prosil sem jo, naj ga pusti vnemar, pa se mi je smejala. Grizlo me je in peklo in sem začel piti iz žalosti in obupa pa še iz jeze, da očetu kljubujem in da popusti. Tako je prišel dan svetega Valentina, ko imamo na Ovsišah praznik, in žalila me je tako, da sem kar zaškripal z zobmi. Dal sem ji lect, srček, pa ga je vrgla stran. Potem sem pil cel dan na Ovsišah in v Podnartu, da bi žalost in jezo panal. Proti polnoči sem šel domov. Nič ne vem, kako, kar gnalo me je proti mlinu. Trkati sem hotel kljub temu, da mi je zjutraj tako napravila. Ko sem bil na cesti kakih sto korakov blizu, sem videl spodaj pri mlinu pred vrati nekaj črnega. Bila sta onadva — Manica — in oni, in sta se tako stiskala in rajtam, poljubovala. Obstal sem, da bi videl, kaj še bo. Pa sta se ločila. Dekle je še postala pri vratih, on pa je prišel na cesto. Ko sva se srečala, me je pozdravil. Kakor da se norčuje iz mene, se mi je zazdelo in me je zgrabilo.

„Na, tu imaš!“ sem mu rekel in ga oplazil, kaj vem kod. Telebnil je pod škarpo in še zaklical „Pomagajte!“ in utihnil. Dekle je zavpilo tedaj in koj se je pokazala v hiši luč. Jaz sem šel mimo in še slišal, kako je Manica okoli onega jokala in je Mlinar jezil se in klet. Drugo jutro so prišli orožniki pome.“

Janez je obmolnil. Sodniki so ga gledali mirno in poslušali, oni na vogalu je pisal, državni pravdnik je tudi včasih vzel svinčnik, tisti pa, ki ni bil sodnik in je le bil tam gori, dasi na zadnjem mestu, se je zadovoljno smehljal in si mel roke.

„Ali si imel namen, da ga boš?“ je hotel še vedeti predsednik.
 „Nič nisem imel namena, saj nisem vedel, da je pri nji. Samo potrkal bi bil, kakor sem rekel, če bi ne bilo tako prišlo...“

„Kaj pa ono srce in besede

Kdor jo bo men' jemal,

Glav'co bo dall“

je še vprašal predsednik in ga gledal, kot bi ga hotel prozreti prav do obisti. „Čudno je, da si izbral tak napis. Ali ni bilo drugih?“

„Nisem nič izbiral. Kramarica je zgrabila med male kruhke, vzela oni srček in mi ga ponudila. „Ta bo zate, je tako lep!“ je rekla in sem ga kar koj kupil, ne da bi prej bral, kaj je na njem pisano. Ko sem prebral, sem pa mislil: Kakor nalašč, Manica bo videla, kako jo imam rad.“

Predsednik ga ni več vprašal in Janez je sedel.

„Naj pride karkoli,“ si je mislil, „samo da sem preko tega in mi ne bo treba več govoriti o sebi in Manici.“

Res ni več govoril, samo poslušal je in pred njim so vstajali po vrsti znani obrazi in iz njihovih besed je sodil, kako so mu bližnji ali sovražni.

„Zasebni udeleženec poškodovanec Viktor Petrič ni navzoč. Prečita se njegova izpoved!“ se je oglasil predsednik in Janez je poslušal, kako govori aspirant o Štefanovem pri Turku v Rovtah, kako je postal že prej pozoren na podeželsko krasotico, zlasti ker je vedel, da je bogata, da mu je usodnega večera Manica pripovedovala o srčku in napisu in ga prosila, naj se pazi pred Janezom. Smejalec da se ji je, a da je imela prav, kar se je izkazalo, ko je odhajal od nje. Ker je bilo temno in se je vse nenadoma zgodilo, ne more z gotovostjo povedati, ali ga je udaril samo z roko ali s čim drugim. Pod udarcem je kar omahnil in se zvrnil globoko pod škarpo, odkoder so ga spravili Mlinarjevi, pri katerih se je zavedel z neznanško bolečino v nadlaktju.

In še je slišal potem mnenje zdravnikov izvedencev, ki so poročali o poškodbi. Čudne besede so bile vmes, ki jih ni razumel, a dobrega si ob njih ni obetal. Kar je razumel, je bilo, da je poškodba težka, in še mnenje, da ni verjetno, da bi jo povzročil sam padelec.

„Priče so bile zaslišane v Radovljici. Dvajset jih je bilo. Njihove izjave se prečitajo!“ je dejal predsednik.

„Manica Strnad, zaslišana o težki poškodbi Viktorja Petriča, aspiranta v Podnartu, v noči 14. februarja t. l. izpove pod pri-sego...“

Janez je posluhnil, srce mu je bilo hitreje in ne ene besede ni preslišal. Izvedel je, da ga je Manica res rada videla, da je mislila na Rožmanov dom z veseljem, a ker je bilo predolgo čakati in se ji je Janez zameril na Stefanovo, ko ji je oponašal gospodično, je rajši prebrala in se odločila za Petriča, ki ji je obljubil, da jo še tekom enega leta, ko postane asistent, poroči. O napisu je menila, da je nalašč takega zbral, da jo ostraši. Janeza ono noč pred dogodkom ni videla, šele ko je Petrič zaklical na pomoč, ga je opazila, kako je hitro šel po cesti, in koj ji je prišel na misel napis na lectu. Preveč je bila razburjena, da bi mu kaj rekla, ker je letela k Petriču, boječ se, da je na mestu mrtev, ker se ni oglasil več.

Izjav ostalih prič, kakor so bile ugodne in so ga hvalile, Janez ni poslušal. Manična izpoved je vsega prevzela in nič ni bil hud nanjo. Samega sebe je krivil, prav ji je dajal in še mislil, kako jo bo prosil odpuščanja za ono žalitev v Rovtah, in je upal, da bo potem spet vse dobro, samo če oče popusti. V teh mislih mu je le kakor oddaleč in kakor da se njega ne tiče zvenelo prazno in plehko mimo ušes, ko so brali ovadbo orožniške postaje, njegove rojstne podatke po župnem uradu in še pismo o glasu, ki ga je dalo županstvo in je bilo od konca do kraja pohvalno, kot bi ga naročil in bi si sam boljšega ne mogel dati.

Iz misli na Manico ga je predramil predsednikov glas in bil je spet v dvorani.

Predsednik je naznanil konec dokazovanja.

„Hvala Bogu, zdaj se odloči in mi ne bo treba dalje tu sedeti, da bi zijali vame!“ je bil vesel Janez in mirnodušno gledal na predsednika in do smeha mu je bilo, ko je videl, kako je neugnana zgodnja muha spet in spet sedala visokemu gospodu na nos in se ni brigala, da nagaja predsedniku deželnega sodišča, ki je v vsej svoji časti in dostojanstvenosti ni mogel pregnati in ukrotiti. „Če bi jo pustil pri miru pa mene poklical, bi zamahnil z roko in jo ujel in rešen bi bil. Tako ga utegne prokleta muha spraviti v slabo voljo in tisti, ki bo trpel in plačal, bom jaz!“ je še modroval.

„Visoki sodni dvor!“

Janez je zaokrenil glavo in nič več ni mislil na muho, ki se je je predsednik še dalje otepal. Kakor bi se dotaknil oster nož kože nad srcem, mu je zastalo in pridržal je dih. Gospod z rdečimi našivi je spregovoril in ponavljal celo zgodbo ter povdarjal z očito sovražnostjo napis na lectu, ki da je bil namenoma izbran in da je imel on, Janez, že takrat načrt, kako spravi tekmeča s pota. Za to da govori tudi dejstvo, ker je čakal na cesti in ni šel naprej, in

končno se je skliceval še na zdravnike, ki ne izključujejo možnosti, da bi bila povzročena poškodba roke in glave neposredno po udarcu.

„Toda brez ozira na to možnost, visoki sodni dvor, je jasno iz navedenih dejstev, da se je v obtoženem dolgo kuhalo in da je premišljeno delal, ker je hotel udejstviti svoj namen. Imamo tedaj slučaj nameravane težke telesne poškodbe in predlagam zato sodbo po § 152 kazenskega zakona.“

Tako je končal državni pravdnik in Janezu se je meglilo pred očmi in nič drugega ni videl, ko same številke stoddvainpetdeset in so bile rdeče, kot bi jih nevidna roka pisala s krvjo, z njegovo krvjo, ki jo želi hudi gospod z rdečimi našivi.

Se oni, ki ni bil sodnik in je prišel od zunaj in se usedel poleg gospoda z rdečimi našivi in je bil kakor doma, se je oglasil. Gladko mu je tekla beseda, ko da bi imel namazan jezik. Dajal je v vsem prav državnemu pravdniku in je še posebej povdarjal težko poškodbo, ki utegne Petriča spraviti ob kruh, ker če bi se roka temeljito ne pozdravila, pač ne bo mogel opravljati železničarske službe. „Kot zastopnik zasebnega udeleženca predlagam povračilo odškodninskih zahtevkov v znesku 500 goldinarjev, kar v primeri s težkimi poškodbami in bolečinami niti ni odgovarjajoča svota, ki bi mogla le deloma kriti možne, za poškodovanca življenjsko katastrofalne posledice.“

Janez je poslušal Petričevega odvetnika in kesal se je, da ni tudi on zahteval zagovornika, ki bi ga gotovo s svojo spretno in gladko besedo branil in opovrgel vse ono, kar je povdarjal gospod z rdečimi našivi in še Petričev doktor.

Predsednik je vstal in vstali so sodniki in velika vrata so se odprla. Odšli so v posvetovalnico.

V dvorani je zavladal mir. Janez je obsedel na svojem mestu in strmel v vrata in čakal je, kdaj se odpro. Kot večnost so se mu zdeli trenutki in najrajši bi, da bi ga sluga, ki je neslišno stopil k oknu in gledal na ulico, kar odpeljal, ker vedel je, da ga ne čaka nič drugega... Muha, ki je obletovala in nadlegovala predsednika, je pribrenčala na okno in se nekaj časa mirno sprehajala po gladki šipi; nakrat se je začela vznemirjati in se zaletavala ko omotična v steklo, dokler se ni tako odbila, da je padla na tla, odkoder se je čez trenutek dvignila in brenče priletela Janezu na čelo in se mirno sprehajala po njem, kot bi hotela izvedeti, kakšne misli obhajajo ubogega obtoženca. Janez jo je začutil, plosknil je z roko

čez celo čelo, da je odmelo in se je ozrl sluga nanj in še gospod z rdečimi našivi in Petričev zastopnik.

„Muho sem ubil,“ je opravičil Janez za resnost dvorane neprimerni plosk.

Tedaj se je spet zganila medena kljuka v vratih in odprla so se in predsednik in sodniki so se vnovič razvrstili na vzvišenem prostoru.

Obstali so. Predsednik je pogledal Janeza in spregovoril. Njegova beseda je bila slovesna in resna, kakor je bil slovesen in resen sam predsednik ta trenutek in ž njim vsi, ki so ga gledali in poslušali.

„V imenu Njegovega Veličanstva!

J a n e z R o ž m a n ,

rojen 15. junija 1845 na Češnjici, tja pristojen, rimsko katoliške vere, samski, posestnikov sin, piše in bere ter še ni bil kaznovan
j e k r i v ,

da je v noči od 14. na 15. februarja 1880 o polnoči na cesti ob Lipnici v sovražnem namenu napadel Viktorja Petriča, železniškega aspiranta v Podnartu, in ga tako udaril po levem nadlehtju, da mu je nalomil roko nad komolcem, pri čemer se je Petrič opotekel in zdrčal po škarpi dva metra globoko ter se ob tem padcu pobil tudi na glavi; prizadejal mu je s tem težko telesno poškodbo, ki ga je motila na zdravju in v izvrševanju poklica do 20 dni.

S tem je zakrivil hudodelstvo težke telesne poškodbe po § 152 kazenskega zakona in se

o b s o d i

po § 154 k. z. z uporabo § 54 k. z. na dva meseca in pol ječe, v katero kazen se mu všteje po § 55 a k. z. zavarovalni preiskovalni pripor, po § 369 kazenskega pravnega reda v plačilo 250 goldinarjev odškodnine zasebnemu udeležencu Viktorju Petriču in po § 389 k. pr. r. v plačilo stroškov kazenskega postopanja in izvršitve kazni.

Zasebni udeleženec se glede presežka svojega zahtevka zavrne po § 366 k. pr. r. na civilno pravdo pot.“

Od besede do besede je poslušal Janez razsodbo, beseda za besedo ga je rezala in ob sleherni mu je bilo, ko da stoji na žerjavici in da sproti gine. Ob svečani resnosti predsednikovega glasu je klonil in ves njegov gorenjski ponos in zavest, da je bil v pravici, ko se je postavil za svojo ljubezen, sta plahnela.

Predsednik še ni bil pri kraju, a Janeza razlogi, s katerimi je utemeljeval razsodbo, niso več dosti zanimali, ker je z njimi

ponavljal le ves dogodek, kakor ga je sam povedal in so ga izpovedale priče. Čudno se mu je vendar zdelo, da predsednik, o katerem je menil, da mu ne bo sovražen, povdarja samo obtežilne okoliščine in da med razlogi podaja take podrobnosti, kot bi videl njegove misli od vsega početka in bi bil povsod zraven. Kljub obsodbi, ki ga je težila, kot da ga pritiska železna pest k tlom, je rastle v njem občudovanje in spoštovanje do mož pravice, ki vidijo in vedo, kar drugim ni dano.

„Z ozirom na povedano,“ je zaključeval predsednik, „smatra sodišče, da vsebuje dejanje, katero je zakrivil današnji obtoženec vse zakonite znake hudodelstva težke telesne poškodbe po § 152 k. z. Izrek o krivdi je torej utemljen.

Kazen je bilo odmeriti po § 154 k. z. z ječo od šestih mesecev do enega leta. Olajševalno se je smatralo delno dejansko priznanje, razburjenost in neoporečnost, kot obtežilno pa nič. Z ozirom na prevladajoče olajšalne okoliščine in ker je pričakovati, da se bo obdolženec poboljšal, se je pri odmeri kazni uporabilo določilo § 54 k. z. in kazen znižala pod najnižjo mero.

Kazen je krivdi primerna.

Izreki o odškodnini zasebnemu udeležencu in o stroških kazenskega postopanja in izvršitve kazni temelje na navedenih zakonitih določilih.“

Slovesnoresni glas predsednikov je utihnil in čez trenutek je Janez slišal:

„Ta sodba se vam daje na znanje s podukom, da morete zoper njo prijaviti vzklic radi kazni ali ničnostno pritožbo. Tako vzklic kot ničnostno pritožbo morate prijaviti v treh dneh po objavi, v nadaljnjih osmih dneh pa izvesti.“

Janez je pomislil, ali bi se pritožil. Nemogoče se mu je zdelo, da bi po vsem, kar je slišal in kakor so ugotovili, mogel kaj doseči. Bal se je stroškov, ki bi še narastli in bi moral vendarle odsedeti.

„Bolje je, da ne mešam!“ je pomislil in sklenil.

Predsednik ga je vprašal:

„Ali sprejmete kazen?“

„Sprejmem!“ je odgovoril Janez s podmolklim glasom in ko so sodniki izginili in sta gospod z rdečimi našivi in še oni, ki je bil v dvorani kakor doma in je zastopal Petriča, odšla, je stopil k njemu sluga in ga odpeljal v pritličje, kjer so se za njim zaprla težka hrastova vrata, na katerih se je črnela številka sedem.

VIII. Rožman orje in seje.

Vrbje ob Lipnici je bilo v mačicah; po travnikih, koder je bila napeljana voda, so rumenele že zlatice in se belili pod grmičjem zvončki, trobentice so se kosale z zlaticami, jetrnik je plavel in vijolica se je skrivala v melinah ob cesti, iz prisolčne rebri se je bahal že dren in črni trn se je odel v belo cvetje.

Sprahovec in kos sta se že v ranih jutrih kosala vsak s svoje smreke, ščinkavci so ob hišah ščinkali in se gizzdavo sprehajali okoli hiš in v zeleni travi — solnce je že grelo; nastopila je po ostri zimi zgodnja pomlad.

Ozimina je temno zelenela ob njivah, ki so jih orali za jaro setev. Vse je bilo živo, vse se je gibalo.

Tudi na Češnjici.

Rožman je bil zapregel konja in je oral za krajem. Rozala je vodila, oče je pa sklonjen držal plug, ki je rezal črno zemljo, iz katere je puhtelo kakor meglica v sveže jutro. Vrane so priletele iz gozda in sledile oraču in iskale črvov in ogrcev. Ko so se na ozarrah ustavili in obrnili in je bila prišla katera preblizu, je napravila dva, tri korake, razširila krila in se dvignila in odletela na bližnjo črešnjo, ki se je mogočno košatila tam na ledini in se spustila na najvišjo vejo v vrhu, da se je upognila pod njo.

„Počasi gre letos, oče!“ je menila Rozala.

„Počasi!“ je rekel Rožman.

„Lansko leto smo tudi z voli. Od dveh krajev, pa je njive kar naenkrat zmanjkalo, kakor je velika.“

„Res je, pa si pomagaj!“

„Počakali bi, pa bi po praznikih. En teden prej ali potem!“

„Je že bolje tako! Bo videl, da tudi brez njega opravim!“

„Pa bi še koga naprosili, da bi šlo bolj hitro in bi se sami ne mučili tako!“

„Ni sile. Dokler more in zmore človek sam, ne kaže iskati tuje pomoči. Tuja pomoč je in če si jo enkrat privoščiš, postane usiljiva in ujedljiva, da se je težko otepaš.“

„Kaj to vam, oče!“

„Mlado si, dekle, kar mene poslušaj; je že prav, da opravimo sami!“

Obrnila sta in spet molčala vso dolgo brazdo in še po dve, po tri sta zvrnila in toliko, da sta še kaj rekla.

„Videl bo, ko pride, da so moje roke še trdne, da imam še moči in da nisem že za kot. Pet let sem rekel, da bo moral še

čakati. Pa sem rekel premalo. Več bo čakal, nalašč, da si bo zapomnil, kdaj je napravil očetu žalost in še sramoto s svojo trmo. Ali ga bo spametovalo? Rajni je bil le boljši! Na, pa mi ga ubijejo tam doli v Bosni, ko je kazalo, da pojde doma tako, ko po žnori. Trije delavci pri hiši, česa bi se ustrašili, kaj bi se nam upiralo in ustavljalo! Ko bi po njivah in travnikih opravili, pa v hoste, da ne bi po zimi samo polegali. Par let bi lahko sekali v Brezovski grapi, pa bi se težko kaj poznalo, tako je vse lepo zarastlo, potem pa pod Jamnikom in še tam gori na nemiljsko stran. Kaj bi se človek branil denarja in odlašal s sekanjem!"

(Dalje prih.)

Alfons Daudet:

Kukunjanski župnik.

(Preložil A. G.)

(Konec.)

Olga pot je bila to, vsa posuta z živo žerjavico. Opetekal sem se kot pijan; ob slednjem koraku sem se spotaknil; moker sem bil že kakor miš, na vsaki dlaki moje kože je visela znojna kaplja in kar hliptal sem od strašne žeje... Ali, za Boga, hvala opankam, ki mi jih je posodil sv. Peter, vsaj nog si nisem opalil. Ko sem tako preskakoval z ene noge na drugo in švedral kakor šantavo kljuse, sem zagledal na levi vrata — ne vrata nego žrelo, podobno odprtini velike peči. O, otročiči moji, kaj sem vse tu videl! Tu me ni nihče vprašal po imenu; tam nimajo nobenih registrov. Kar v trumah se drenjajo notri, kakor vi ob nedeljah v krčmo.

Znoj me je oblival ali vendar sem se ves odrevenel kar tresel od mraza. Lasje so se mi ježili. Dišalo je po smoli, po pečenem mesu, nekaj podobnega je ščegetalo moj nos kakor smrad, ki se širi po Kukunjanu, kadar žge kovač Elija kopito staremu kljusetu, da ga podkuje. Kar sapo mi je jemalo v tem osmrjenem in ožganem vzduhu; slišal sem strašno vpitje, stokanje, rjojenje in preklijanje.

„No, boš vstopil ali ne?“ se je zadril vame rogat peklenšček in me sunil s svojimi vilami.

„Jaz? Ne maram noter... Jaz sem prijatelj božji.“

„Ti si prijatelj božji... Tristo medvedov, kaj pa iščeš tod?“

„Prišel sem... ah, nikar mi ne oponašaj, saj se jedva držim na nogah... Prišel sem... prišel sem od daleč, da te prav ponižno zaprosim... če... če ni morda tu... slučajno... ka... kakšen Kukunjanec.“

„O! Pasja dlaka! Kaj se pretvarjaš, kakor da ne bi vedel, da je cel Kukunjan tu. Pojdi les, ti krokar nemarni, pa boš videl kako mažemo tukaj tvoje preslavne Kukunjance.“

*

In videl sem v strašnem vrtincu plamenov: dolgina Petelina — saj ste ga vsi poznali, dragi moji — ki se ga je tolikokrat natreskal in je tolikokrat prerahljal kosti svoji ubogi Klari.

Videl sem Katrco, tisto pritlikavo cafuto... z njenim navihanim noskom... ki je spala sama na seniku... Saj se še spominjate, o vi presneteži! No, pa pustimo to, preveč sem že povedal...

Videl sem Paškvala, dolgopeteža, ki je stiskal olje iz maslin gospoda Julija.

Videl sem Babnikarico, ženjico, ki je kar cele svežnje čupala iz kopice, da bi hitreje povezala svoj snop.

Videl sem mojstra Graparja, ki je tako poceni mazal kolo na svoji samokolnici.

In Piskernika, ki je tako drago prodajal vodo iz svojega vodnjaka.

In Krivica, ki jo je mahal mimo mene s kapo na glavi in pipo v ustih, ko me je srečal nesočega sveto popotnico... napihnjen kakor žaba, kakor da je srečal psa.

In Klinarja z njegovo Manco in Jakca in Petrčka in Tončka...

*

Ginjani, blede od strahu so zaječali poslušalci, videč v odprtem peklu ta svojega očeta, drugi svojo mater, tretji svojo sestro...

„Vi pač dobro spoznate, dragi moji“, je povzel dobri župnik Martin, „vi spoznate dobro, da tako ne more iti dalje. Meni so zaupane Vaše duše in jaz Vas hočem, jaz vas hočem rešiti od prepada, ki derete vanj vsi na vrat na nos. Jutri se spravim na delo, in nič kasneje. Dela pa ne bo zmanjkalo. Poglejte, takole bom stvar začel. Da se vse opravi, kakor treba, se je treba držati reda. Po vrsti pojdemo, kakor so hiše v Trsti.

Jutri, v pondeljek bom izpovedoval starce in starke. Ne bo sile.

V torek deco. Brž bom gotov.

V sredo mladeniče in dekleta. To bo bržčas dolgo trajalo.

V četrtek moške. Bolj na kratko.

V petek ženske. Porečem: Nobenih komedij!

V soboto mlinarja!... Za njega samega ne bo preveč en dan.

In če bomo v nedeljo gotovi, bomo lahko zadovoljni.

Vidite, ljubi moji otroci, ko je žito zrelo, ga je treba požeti; ko je vino natočeno, ga je treba popiti. Precej umazanega perila je tu, treba ga je oprati, in sicer pošteno oprati.

Božja milost naj pride nad nas. Amen!"

Rečeno, storjeno. Vsi so prišli v žehto.

Po tej znameniti nedelji se je vonj blagodišceh kukunjanskih čednosti razširil deset milj naokoli.

In dobri pastir, župnik Martin, srečen in presrečen je sanjal snoči, da je s celo svojo čredo v sijajni procesiji med gorečimi voščenkami v oblaku duhtečega kadila in v zboru dece, ki je prepevala „Te deum“, stopal po poti, vodeči k mestu božjemu.

To je zgodba kukunjanskega župnika. Povedal sem jo vam tako, kakor mi je naročil tisti roumanilski beračon, ki jo je tudi slišal od nekega svojega pajdaša.

Ivan Krsto Primožič:

Gospodične in pastirji.

eni izmed Storžčevih dolin visi na bregu, med jelkami in bukovjem skrita planina Zaplata. Na eni strani jo varuje Storžič, na drugi se ji Kočna smehlja. Devet koč se vrsti druga za drugo in mimo vseh teče planinska pot.

Pomlad je prignala na Zaplato trope ovac, zacingljalo je zvoncev in zvončkov in stare koč so nenadoma oživele. V vsaki od prve navzgor je zazvenela pesem mlade gospodinje - planšarice. Samo zadnje tu, ki so druga na drugo tiščale, so molčale. V teh so prebivali pastirji: Urbih cesar in Špič teta za ovce in Žigur za Visočnikovo živino. Četrty je bil Lucij, revice Bete sin, šestnajstleten. Pasel je krave in odmerjal pota konjem planšarice Barbe. Nočeval je v Barbini koči in jedel iz njene sklede.

Pastirji so se večno prepirali. Urbih, ki so mu cesar rekli, (in to mu je bilo po volji!) je bil izkušen v pastirjevanju. Kdo bi preštel poletja, kar jih je preživel na Zaplati. Zato je hotel imeti povesod cesarsko besedo.

Žigur je znal na orglice. Dekletam se je kar srce topilo, tako milo je pihal v instrument. In kadar so fantje obiskali planinke, nikoli ni bilo brez plesa. Zelo so ga rade imele radi te umetnosti in dostikrat se je skrivaj posladkal pri njih.

Najhujša je bila Špik teta. Kar bevsknila je in se je takoj vse vnelo. Njo so vzeli največ iz usmiljenja. Na polje ni mogla več, k otrokom ni marala. V planini je bila sama gospodar v svoji bajti, večkrat tudi v Žigurjevi in cesarjevi.

Vsako jutro so pri pastirskih kočah ragljali. Najprej, kdo bo pasel.

Cesar je hotel biti cesar.

„Jaz danes ne bom!“

„Mar naj jaz, ki sem včeraj,“ je oponesla teta.

„Žigur bo!“

„Na Kozji vrh naj žene!“

„Za Javorjevim vrhom je boljše!“

„V Smrečje bom šel,“ je odločil Žigur.

Nazadnje je moral Lucij šteti jarce in Visočnikove krave zloviti po raztreseni gmajni. Mlad je bil, zato so ga navijali. Barba je bila prijazna z njim, ker ni jezikal. Jezilo jo je le, da je moral streči onim trem iz bajte in rediti njih lenobo. A rekla ni besede, tako da v njenem domu nikoli ni bilo nepotrebnega revskanja.

Teden pred kresom je Zaplata zavrnila. V poznem popoldnevu je Urbih cesar prinesel pol tucata nahrbtnikov. Za njim je drobilo in stokalo čez dvajset mestnih gospodičen z dvema gospodoma in staro gospo. Zašle so bile. Mislile so, da bodo priromale na Begunjščico, pa so se znašle na Storžiču. Urbih jih je došel v gošči in jih spravil na vrh.

Gospoda — gotovo profesorja — sta hodila iz koč v koč in barantala za prenočišče. Skoraj polovico jih je vzela Angela, druge po tri, štiri, še Špik teta je dobila tri. Barba je hotela samo dve.

„Fant spi v koči. Neumnih ne maram!“

In sta prišli Nada in Jacinta, dve tihi in ponižni cvetki z mestnega vrta.

V kočah je kar zagomizljajo. Lonci in lončki so leteli s polic na ognjišče, voda se je sušila v škafih, latvice so se praznile in ogromni nahrbtniki so se razvezali. Gospodične so hotele večerjati.

Nekatere so kuhale, mešale in jezikale, toda na mizo ni bilo ničesar postaviti. Iz čaja se je skuhala črni kavi podobna čobodra, iz kakava so nastali žganci, iz jajc godlja. Samo Elza je znala take reči in je vsaki morala popravljati. Kakor za stavo je šlo po Zaplati: „Elza! Elza!“ In kamor je šla, se je udrl cel oblak za njo.

Pa je prijela leseno žlico, mešala, vpila, solila, klela in zmerjala.

„Donde!“ Še mleka ne znate zavreti! Ju-hu-hu!

Zavriskala je, da so latvice zašklepetale!

„Špela, sladkorja! Minka, vode! Vera, zgubi se že s tvojo kašo!“

Kako so jo ubogale, to postavno Elzo, ki je skoro vsem skuhalala večerjo.

Nada in Jacinta sta že davno spali, ker sta se skrivaj namenili z Lucijem na Storžič. Druge je stisnilo šele proti jutru. Brž po večerji so staknile Žigurja in njegove orglice. In so vse s planšaricami vred pridrle k Visočnikovi. Urbih cesar je bil konjaka, likerjev in ruma pijan in se je samo smejal. Enajsti kozarček je dobil že pod klopjo. Žigur je vlekel orglice, da so mu ustnice zatekle. Komaj, da je polukal čašico, pa je moralo zadoneti, da so se same od sebe zasukale stare in mlade pete. Planšarice so se smejale do ušes, ker tako veselo že z lepa ni bilo na Zaplati...

(Konec sledi.)

Janže:

Kdo je proti narodnemu idealu?

Življenju narodov se često opravičuje to ali ono stališče, to ali ono zahtevo z zgodovinskimi razlogi. Taki razlogi imajo dostikrat nekaj za sebe, ne pa vselej. Vzroki tega ali onega stanja v preteklosti zahtevajo isto stanje v sedanjosti, če se vzroki med tem niso spremenili. Neko stanje ali dogodek v preteklosti ima lahko za posledico, da mora biti danes v tem ali onem oziru tako in ne drugače. Vendar je toliko in toliko zaključkov, češ da mora biti danes takô in ne drugače, ker je bilo v preteklosti takô in takô — pogrešnih!

Trdi se: Slovenci niste bili v preteklosti svobodni in samostojni — zato nimate danes pravice do teh dobrin. Slovenci niste imeli nikdar svoje države, zato je ne smete imeti danes. Jasno je, da te trditve ne drže.

Poglejmo si tudi sledečo trditev: Srbi so imeli svojo, srbsko državo in čeprav se danes imenuje naša država Kraljevina SHS — je to vendar le prejšnja srbska država, kateri so se Hrvati in Slovenci le priključili iz strahu pred Italijani in vsled milostne privolitve Srbov. Srbom pripada vsled tega hegemonija (nadvlada) v tej državi.

Ta zaključek ni nujen, če bi tudi bilo res, da je naša država le nadaljevanje Srbije, kateri bi se bili po milosti Srbov le priključili Hrvati in Slovenci iz strahu pred Italijani. Res pa je, da vsi Srbi tako mislijo in vsi smatrajo, da iz tega nujno sledi pravica Srbov do vlade, vseh drugih pa do poslušanja in prilagoditve ter žrtev. Celo srbski socijalist Lapčević ne misli drugače, tem manj mislijo drugače radikali, demokrati itd. V tem obstoji srbski šovinizem. Srbsko „jugoslovanstvo“ obstoji največ v tem, da nam milostno dovolijo priključitev — pod pogojem njihove nadvlade, ker drugače takoj groze z amputacijo, to je z odrezanjem zemljišč, naseljenih od Hrvatov in Slovencev. Jasno je, da je grožnja z amputacijo s stališča kraljevine SHS veleizdaja — toda Srbi se tega ne zavedajo. Pač pa celo Lapčević grozi z zasledovanjem radi veleizdaje tistim, ki mislijo, da so z ustanovitvijo kraljevine SHS (Jugoslavije) obnovili v celem obsegu hrvatsko državo in ustanovili novo slovensko državo. (Vsled centralistične ureditve države SHS se sicer vidi to samo iz imena). Seveda ni res, da bi Hrvati ali Slovenci stopili v srbsko državo in da hočejo sedaj iz nje stopiti — kar bi po mnenju Srbov (Lapčevića) predstavljalo veleizdajalsko početje, ki se naj nam zabrani z rablji kot nekdanj pod Avstrijo. Nasprotno — mi smo s kraljevino SHS ustanovili svojo slovensko državo. Berz veleizdaje je mogoče to skupno državo SHS drugače organizirati, in je to treba storiti tako, da se bo jasno videlo, da je država i Slovencev i Hrvatov i Srbov ne pa prejšnja Srbija, kar bo enkrat za vselej napravilo konec apetitom Srbov po nadvladi in vsem zmotnim mišljenjem, ki sem jih preje navedel. Iz nove organizacije naše skupne države se mora jasno videti, da imamo mi Slovenci svojo državo, da smo državni narod.

Ravno ker smo Slovenci prvič stvorili slovensko državo in postali državni narod — ravno zato moramo najostreje nastopiti proti omenjenemu velikosrbskemu razumevanju, češ da smo sneli jarem avstrijski in nadeli — iz strahu pred Italijani — jarem srbski. Ne in stokrat ne! Mi smo stvorili svojo slovensko državo — kraljevino Slovencev, ki je obenem tudi kraljevina Srbov in Hrvatov. Misel stvoriti skupno državo s Srbi in Hrvati (in Bolgari) — to je narodna misel slovenska in obenem jugoslovanska. Ni pa s tem rečeno, da mora biti ta skupna država centralistična in taka, ki omogoča Srbom nadvlado — posebno, če ta nadvlada služi korupciji in izmozgavanju v korist maloštevilne cincarije, a na škodo vseh Slovencev, vseh Hrvatov in vseh srbskih seljakov in delavcev.

Ker današnji centralizem temu služi — je nesocijalen. Ker služi današnji centralizem srbskemu šovinizmu, ki misli celo na to, da bi posrbil vse Hrvate, Slovence, Makedonce, Bolgare — zato je ta centralizem tudi nejugoslovanski, nenaroden, nasproten narodnemu idealu skupne države vseh jugosl. narodov.

Iz socijalnih in narodnih vzrokov mora torej centralizem pasti. Kraljevina SHS se mora organizirati tako, da bo to res država, obstoječa iz večih enot, med katerimi mora biti tudi slovenska država.

Ta decentralizacija, federalizacija države naj se izvede z revizijo ustave. Pot, ki pelje k temu cilju ni torej nezakonita in revolucionarna temveč čisto ustavna. Bolj ko se bodo seveda Srbi temu upirali, hujša sredstva bomo morali vporabiti za doseg tega cilja. Sicer je sramotno pomisliti, da bi tako svobodoljuben narod kot je srbski, hotel za vsako ceno si podrediti in srbizirati Slovence in Hrvate ter s takim nenarodnim početjem sprečavati ustanovitev države vseh jugosl. narodov. Vendar se to žalibog dogaja. Tega greha je kriva beogradska cincarija, ki hoče živeti in bogateti z izmozgavanjem vseh Slovencev, vseh Hrvatov in vseh srbskih kmetov in delavcev.

Pri izvrševanju tega greha gre srbski šovinizem tako daleč, da je streljal na hrvatske poslance v narodni skupščini in usmrtil velika dva Jugoslovana Pavla Radiča in dr. Gjuro Basarička, ranil pa Stepana Radiča, dr. Pernarja in Grandjo. Ta dogodek je vsem prečanom dokazal nevzdržnost centralizma in nujnost revizije ustave, ki naj razbije za vselej zmotno mišljenje Srbijancev o tej državi. Nismo hoteli nositi jarma avstrijskega, jarma laškega — ali naj nosimo srbskega?

F. T-k:

Vprašanje kmetijskih zbornic.

Vprašanje kmetijskih zbornic je že staro, vendar je pri nas postalo posebno pereče po svetovni vojni, ko smo prišli v novo državo. Pri nas se ne bavi samo štiri petine prebivalstva s kmetijstvom, temveč predstavlja kmetijska produkcija daleč največji del narodnega dohodka. Toda kakor vidimo, baš kmetski stan gospodarsko najbolj počasi napreduje in je naše kmetijstvo tako tehnično kakor tudi komercialno tako zaostalo, da ob slabših letinah komaj krije potrebe domačega konsuma, ne more pa nuditi zadostnega preostanka kot protivrednost za kritje potreb

po ostalih predmetih, zlasti onih, ki se jih uvaža. Vsled tega je kupna moč kmeta zelo nizka, kar povzroča krizo tudi pri ostalih gospodarskih panogah in podvezuje vse narodno, tudi kulturno snovanje in izživljanje.

Dasi je zgornji pojav vsaj merodajnim činiteljem dobro znan, pa ti ne podvzamejo zadostnih korakov za njegovo odstranitev. Vzroki, vsaj glavni, so znani: slaba državna administracija, favoriziranje industrije na račun kmetijstva, primitivno kmetovanje itd. Zato je potrebno avtoritativno kmetijsko stanovsko zastopstvo, ki bo skrbelo, da se bodo kmetijski interesi povsod in ob vseh prilikah dovoljno vpoštevali. Med taka zastopstva spadajo kmetske politične stranke, prostovoljne organizacije (kmetijske družbe, kmetijske zadruge, sadjarska društva, mlekarstva društva, živinorejska društva) in javnopravna stanovska zastopstva.

Kakor se je izkazalo v praksi, kmetske stranke in prostovoljne organizacije ne zadostujejo. Prve bi mogle primerno vršiti svojo nalogo šele, če bi imele trdno in trajno večino v parlamentu in vladi, kar jim pa doslej še ni uspelo, niti ne kaže dosti, da bi jim uspelo v najbližji bodočnosti. Prav tako tudi druge niso in še dolgo ali nikoli ne bodo tako močne, da bi jih bili merodajni činitelji primorani dovoljno vpoštevati. Vsled tega bi se moglo dati kmetijstvu takoj dovolj avtoritativno zastopstvo samo potem javnopravnega stanovskega zastopstva, ki mu bo po zakonih priznana pravica, da bo nastopalo v imenu vsega kmetijstva v državi. In tako zastopstvo naj bodo kmetijske zbornice.

Potrebe kmetijskih zbornic se dobro zavedajo tako kmetske stranke kakor tudi prostovoljne stanovske organizacije, zakaj ene kakor druge ob vsaki prilik zahtevajo ustanovitev istih. Slednje so sestavile in predložile vladi tudi več zakonskih načrtov o kmetijskih zbornicah. Tako se je vršila zadnja anketa na kongresu Glavnega Zadrúžnega Saveza kralj. SHS v Beogradu dne 17. junija t. l., na kateri se je to vprašanje pretreslo v vseh podrobnostih in potom obširne resolucije apeliralo na vlado, naj takoj predloži dotični zakonski načrt skupščini.

Radi važnosti zadeve in v informacijo prizadetim kmetovalcem naj na kratko navedem vsebino debate in zaključkov.

Za in proti.

Temeljita debata se je vršila o vprašanju, če so pri nas kmetijske zbornice sploh potrebne, odnosno če so že potrebne.

Nekateri so trdili, da naš kmet še ni zrel za udejstvovanje v taki organizaciji, da so zbornice krona kmetijske zakonodaje in je zato treba najprej to izgraditi; dalje da bodo zbornice samo predmet stanovskega boja in končno, da se bodo morala za vzdrževanje zbornic zvišati že itak previsoka davčna bremena. Večina, zlasti zastopniki kmetijskega združništva, pa je bila odločno mnenja, da so kmetijske zbornice nujno potrebne, in to utemeljevalo predvsem z razlogi, ki so navedeni zgoraj. Pomisleke je večina pobijala s splošno volilno pravico, s pomanjkanjem kmetijske zakonodaje, ki naj jo zbornice pripravijo, s strankarskim značajem vlade par excellence, z nizkimi vzdrževalnimi stroški z ozirom na važnost in popularnost zadeve, itd. Univ. prof. dr. V. Bajkić, ki je priznan gospodarski strokovnjak, je izjavil, da so kmetijske zbornice navzlic zelo tehtnim pomislekom potrebne, in sicer kot vest kmetijskih strank. Edino primerne za zastopanje kmetijskih interesov so kmetske stranke, katerim naj kmetijske zbornice dajejo inicijativo, podatke ter vrše kontrolo nad njihovim delovanjem.

Organizacija zbornic.

Članstvo v zbornicah naj bo obvezno, ker razven v Švici, kjer ima Bauernbund 360.000 prostovoljnih članov, nikjer ni uspelo prostovoljno organizirati niti večine kmetov, kaj šele vseh. Še manj je za to izgleda pri nas, saj ima staro in po državi zelo favorizirano Srpsko poljoprivredno društvo na en milijon kmetskih posestnikov komaj 6000 članov. Vendar naj prostovoljne organizacije obstojajo še dalje, da bodo dajale po potrebi inicijativo zbornicam in jih izpopolnjevale v njih delovanju.

Delokrog zbornic naj obsega večje gospodarsko-zemljepisne enote, tako da bi bilo v naši državi kakih 6 do 8 zbornic. Dati jim je treba avtonomijo, ker bi bila centralizacija le v oviro, kakor je v oviro mnogim drugim organizacijam. Radi skupnega nastopanja v posameznih primerih naj bi se ustanovila prostovoljna Zveza zbornic.

Člani zbornice naj bodo kmetovalci, kmetijski strokovnjaki, kmetijski delavci in kmetijske gospodarske organizacije. Po teh skupinah naj bi se tudi grupirali pri volitvah. Strožja klasifikacija pri nas ni potrebna, češ da so razmere še preveč primitivne.

Nekateri so zastopali mnenje, naj bi se z ozirom na velik odstotek analfabetov med kmeti pasivno volilno pravico toliko omejilo, da bi moral biti vsak odbornik Zbornice pismen, vsak drugi ali tretji pa bi moral imeti dovršeno kmetijsko šolo.

Delokrog.

Po obširni debati se je sklenilo, naj bo delokrog zbornic ozek, da bodo vsaj tega uspešno izvrševale. Obsega naj:

1. Inicijativo glede kmetijske zakonodaje in ostale kmetijske gospodarske politike;
2. ščitenje kmetijskih interesov in
3. obveščanje o kmetijskih razmerah.

Vse drugo, kakor statistika, melioracije, agrarna reforma, strokovni pouk, arbitražo med kmeti in kmetskimi delavci, organizacija kmetijske trgovine in industrije itd., se je odklonilo, češ, da spada to v delokrog države in oblasti ter prostovoljnih organizacij (zadrag in podobno).

Finansiranje.

Temeljni in glavni dohodek za vzdrževanje zbornic naj bi nudile 5—10 odstotne doklade na davek od zemljišč in drugih kmetijskih objektov. Poleg tega naj bi se uvedle primerne takse na kmetijske gospodarske organizacije (zadruge in pod.). Oblasti naj bi jim podeljevale primerne podpore, država pa naj bi jih oprostila davkov, taks in poštine.

To so glavne misli, ki naj vodijo onega, ki bo sestavljal zakon o kmetijskih zbornicah. V ostalem je pa najvažnejše, da se zbornice čimpreje pokliče v življenje, pa čeprav na podlagi manj dobrega in nepopolnega zakona. Saj zakon je končno le mrtva črka, ki pa v rokah pametnega izvajalca lahko rodi najboljše sadove, in obratno seveda. Če bomo enkrat imeli kmetijske zbornice, lahko upravičeno upamo, da se vzlic slabi državni upravi in protikmetiskim vladam ne bodo več mogle dogajati gorostasnosti, da bodo pri trgovskih pogodbah zastopali kmetske interese delegati trgovskih in industrijskih zbornic.

Janže:

Opazke povodom sklepa nove trgovinske pogodbe z Avstrijo.

ko zasledujemo s kakimi uspehi se naši poslanci in naše politične stranke pred ljudstvom bahajo, bomo ugotovili, da se bahajo s to ali ono podporo, s popravitom te ali one zgradbe, mostu, pota ali slično, ki so ga tej ali drugi občini izdejavali. Tudi naše ljudstvo zahteva največkrat od svojega po-

slanca takih neposredno vidnih uspehov. Pri naših ljudeh velja nekaj le tisti poslanec, tista politična stranka, ki obljubi največ podpor in koristi za občino, posebno če potem tako obljubo vsaj delno izpolni.

V resnici so pa s splošnega gospodarskega stališča take pridobitve majhnega pomena. Postavka državnega ali oblastnega proračuna za to ali ono svrhu se pač razdeli in s splošnega stališča je pač vseeno, ali pride dotična podpora v to ali ono občino. Zahtevati od poslanca in politične stranke, da se podpora nakloni ravno tej ali oni občini, in hvaliti potem poslanca, če se to zgodi — to je kratkovidna koristolovna politika, ki dokazuje, da dotični volilci nimajo dovolj široke politične izobrazbe. Če taka stranka oziroma tak poslanec skuša takim kratkovidnim volilcem ugoditi za vsako ceno, potem mu pač ne preostane drugega, kakor da se za vsako ceno puli za ministrske stolčke, da za vsako ceno sili v vlado in uganja koristolovsko, oportunistično politiko.

Tako koristolovsko oportunistično politiko je najopasneje zahtevati od kmetskih poslancev in kmetskih strank, ker se morajo potem kmetske stranke in kmetski poslanci radi malenkostnih koristi, to je malenkostnih podpor za svoje volilce, prodati takrat, kadar gre za res važne koristi kmetskega ljudstva, ki jih pa more videti in jih razumeti samo tisti kmetski človek, ki svoje možgane napne in gleda gospodarstvo v državi in na svetu z bolj širokega vidika, ne pa samo z vidika, ali bo v njegovo občino prišla kaka podpora ali ne.

V takem slučaju pride morda v dotično občino podpora kakih 20—50.000 Din, občani iste občine pa morda plačajo radi protikmetskih davkov, radi protikmetske carinske in trgovinske politike stotisoče in stotisoče več, celokupno kmetsko ljudstvo pa milijarde več, kot bi bilo treba. Njihov poslanec bi moral vstati proti taki protikmetski carinski in trgovinski politiki, ne sme pa vstati, če hoče biti v vladi in dobiti za občino tisto malenkostno podporo, s katero se potem baha pred svojimi volilci, ki v svoji kratkovidnosti ne uvidijo, kako drago plačajo tako podporo.

SLS je hotela biti za vsako ceno v vladi Vukičevića, da bi izdejtvovala posameznim občinam in zadrugam kake podpore, posameznim pristašem pa službe in druge dobičke. Radi teh malenkosti pa je morala zanemariti res važne koristi kmetskega ljudstva. Škoda, ki jo bo trpel naš kmet vsled take trgovinske pogodbe, kot jo je sklenila z Avstrijo Vukičević-Koroščeva vlada, bo ogromna.

Nikjer se tako ne pokaže, kako gospodarsko politiko vodi država, kot pri sklepanju trgovinskih pogodb s sosednimi državami. Pri sklepu trgovinske pogodbe z Avstrijo se je pokazalo, da vodi naša država protikmetško gospodarsko politiko, ki bo oškodovala predvsem ravno slovenskega kmeta.

Avstrija, ki je predvsem industrijska država, je odpovedala prejšnjo trgovinsko pogodbo, da bi z novo pogodbo zaščitila svojega kmeta s tem, da se zapre pot proizvodom našega kmeta v Avstrijo. S to pogodbo je Avstrija povečala uvozno carino pri:

goveji živini za klanje	od 5	na 9.5—10	zlatih kron
mladi goveji živini	„ 15	„ 35	„ „
mesnih svinjah	„ 9	„ 18	„ „
govejem mesu, svežemu	„ 12	„ 23	„ „
prašičjem mesu v kosih	„ 12	„ 30	„ „
svinjski masti in špehu	„ 3.80	„ 10	„ „
mrzlokrvnih konjih	„ 60 (30)	„ 130 (75)	„ „

Najtežji udarec za našega slovenskega kmeta je povišanje carine pri prašičih-pršutarjih od 9 na 18 zlatih kron. Te prašiče je dosedaj izvažal v Avstrijo predvsem slovenski kmet, posebno pa naš dolenski mali posestnik. Slovenske organizacije, posebno Kmetijska družba za Slovenijo je opozarjala vlado, naj ne prizadene naši prašičereji tega udarca — vlada je bila za to gluha, čeprav je v njej sedel g. dr. Korošec! Isto velja tudi za klavno govejo živino, pri kateri je carina zvišana od 5 na 10 zlatih kron. Povišanje carine pri mesu in mesnih izdelkih pomeni udarec za vso jugoslovansko klavno industrijo in s tem za kmeta.

Avstrija je vsa ta povišanja zahtevala zato, da zaščiti svojega kmeta in je bil pritisk z njene strani na našo vlado res velik. Popuščanje naše vlade bi se torej dalo opravičiti, če bi tudi ona dobila za svoje popuščanje na škodo kmeta protivrednost v korist kmeta. Toda naša vlada je dobila samo nekaj koristi za naše fabrike. Poviša se naša carina na sledeče blago iz Avstrije: na žico, tovarne osi, kladiva, lopate, vile, vijake, žeblje, okove iz železa, ključavnice, izdelke iz kovanega železa, izdelke iz nikla, izdelke iz bakra in medenine itd. Cenejši avstrijski izdelki ne bodo mogli več priti v našo državo in naš kmet bo zopet oškodovan, ker bo moral kupovati dražje domače izdelke.

Z vso pravico se torej lahko reče, da je Vukičević-Koroščeva vlada vodila protikmetško gospodarsko politiko. Če je že popustila v velikih stvareh na škodo kmeta, bi morala doseči druge koristi

za kmeta, ne pa vzemati koristi za industrijo, ki jih bo pravzaprav zopet plačal naš kmet, ki je tako dvakrat udarjen.

Kaj vam torej, kmetje, pomaga, če so vam poslanci s sedenjem v taki vladi izdejstvovali to ali ono podporo, če so pa morali zato odobriti tako protikmetško gospodarsko politiko, od katere ne bo vsakega bolela samo glava, temveč bo imela za posledico propadanje naših kmetij, ki pri takih trgovinskih pogodbah z našimi sosedi ne morejo nositi nobenega dobička.

Prvo jesensko cvetje.

*Šetam po krasnih brežuljkih,
kjer trte in smokve zorijo.
Je-li mogoče?
Ni mogoče,
da že ciklame duhtijo!*

*In vendar!
S takimi občutki
vzel opomin sem na znanje
o skrajnem času ljubezni,
da ne pozabim nikdar nanje.*

Leo Patik:

Vrboreja in nje pomen za naše kmetske gospodarje.

 plošen pregled našega poljedelstva uči, da je vrboreja v naših krajih dokaj nepoznana panoga kmetskega gospodarstva. In dasiravno nudijo ravno vrbovi nasadi možnost racionalnejše izrabe za druge panoge poljedelstva manj rodovitne zemlje, vendar v tem pogledu ni opazati nikake povzdige. Vsiljuje se misel, da naši posestniki niso zadostno poučeni o vrednosti in donosnosti vrbovih nasadov v primeri z drugimi poljskimi pridelki, ki so glede kakovosti, množine in tržne cene odvisni od prilik, ki malodane pri vrbovih nasadih nikdar ne prihajajo v poštev, vsled česar se pri negovanih nasadih ne more govoriti o kakem riziku.

Ureditev vrbovih nasadov je zvezana s stroški, ki se v znatnem delu povrnejo že pri prvem rezanju in pri ugodni kulturi s presežkom, ki se pri prihodnjem rezanju in dobro vzdrževanih nasadih redno dviga. V obče je dognano, da vrbovo šibje ne rabi posebne zemlje, temveč raste na vsakem zemljišču, ki se primerno pripravi in to je važno iz tega razloga, ker vsak spreten gospodar poskuša dvigniti vrednost in donosnost svojega posestva. Naši kmetski gospodarji posedujejo zlasti v naših krajih nebroj zemljišč, ki ne do-

prinašajo ničesar in leže leta in leta neizrabljena-neplodna in ne predstavljajo v kmetско-gospodarskem proračunu nikake aktivne postavke. Če se upošteva ugotovitev procentualne donosnosti naših kmetij (do 4%) je to dokaz, da se da navedeni odstotek pri temeljitejšem gospodarstvu dvigniti.

V zadnjih letih se opaža, da so nekateri posestniki pričeli z gojenjem vrbovih nasadov in da so z doseženimi uspehi povsem zadovoljni. V Notranjih Goricah pri Ljubljani so umni gospodarji ustanovili celo vrborejsko zadrugo, ki očitno dobro napreduje in razpolaga tudi z dobrim materijalom. V okolici Radovljice poseduje več posestnikov vrbove nasade, ki dajejo letno prvovrstno šibje in doslej ni bilo slišati pritožb, da bi drugi pridelek doprinesel več dobička, ali pa, da bi se pričetni trud ne izplačal.

Procvit kmetškega gospodarstva je odvisen od umnosti in spretnosti gospodarja v obdelovanju in pravilni uporabi zemlje.

Kako je treba pripravljati zemljo za vrbovi nasad.

Posebno važnost pri urejevanju vrbovih nasadov je treba polagati na to, kako zemljo uporabljamo, kajti uspeh je odvisen od ureditve in pravilne priprave. Pri tem se ne sme pozabiti, da se ustvarja nasad ne samo za eno, temveč za dvajset in več let.

Zemljo, ki je peščena in plitka se preorje na ta način, da se zgornjo plast spravi spodaj, dočim pesek oziroma šoder na zgoraj. Ako pa se ne bi moglo globoko orati, potem je treba rigolati. Razumljivo je, da je treba negojeno zemljo dobro pognojiti. Tudi ne preveč mokro in globoko zemljo se da pripraviti za nasade, ako se prav goloboko zaorje. Nerodoviten travnik se jeseni preorje, spomladi pognoji in vseje oves ali kaj drugega, da se zemlja prezrači, zagnoji in na to se drugo spomlad sadi šibje.

Močvirje se mora preje odvodniti ali pripraviti za takozvano rabatkulturo. V vseh posameznih slučajih se je dobro posvetovati s strokovnjakom, zlasti pa glede vrste sadik. Za poimenovanje vrste sadik je priporočljivo, da se poslužujemo v izogib pomotam, latinščine.

Za pletenje košar in drugih predmetov so najboljše sledeče vrste:

- I. *Salix viminalis belgiana.*
- II. „ *viminalis gigantea.*

- III. *Salix viminalis cinamo-*
mea.

IV. Salix amygdalina vitilli - na.	IX. Salix purpurea helix.
V. „ amygdalina viridis.	X. „ rubra.
VI. „ purpurea lutescens.	XI. „ americana.
VII „ purpurea glanca.	XII. „ caspica.
VIII. „ purpurea kerksii.	XIII. „ purpur Schutteii.
	XIV. „ viminalis fracia.

Ne delaj po nepotrebnem dolgov. Dolg se napravi hitro in lahko, plačuje se težko in počasi.

Pomni! Če hočeš napredovati, štedil Ne živi razkošno in ne zapravljaj!

ORGANIZACIJSKI VESTNIK.

Sv. Andraž v Halozah. Dne 1. julija t. l. se je ustanovilo pri nas Društvo kmetiskih fantov in deklet. Predsednikom je bil izvoljen ekonom E. Stoklas. Poročilo o občnem zboru prinesemo v prihodnji številki.

Zahvala. Za novoustanovljeno Društvo kmetiskih fantov in deklet pri Sv. Andražu v Halozah je ob priliki zborovanja v Mariboru dne 7. t. m. nabral tov. ekonom E. Stoklas skupni znesek Din 532 in nekaj knjig za društveno knjižnico. Društveni odbor izreka imenom društva darovalcem-mladinoljubom svojo najpristržnejšo zahvalo.

Velika Loka. IV. redni občni zbor našega Društva kmetiskih fantov in deklet se je vršil v nedeljo 3. junija t. l. Po poročilu društvenih funkcionarjev se je izvolil naslednji odbor: Fr. Bizjak, predsednik, Anton Zupančič, podpredsednik, Mimi Lesjak, blagajničarka, v odbor pa: Janko Gnidovec, Jožef Novak, Lojzka Mandelj, Julka Zupančič, Jožef Planinšek in Lorenc Koter.

Dne 24. junija t. l. smo imeli članski sestanek, kjer smo se razgovarjali o bodočem delu. Sklenili smo, da si do jeseni uredimo lastno društveno knjižnico in če bo le mogoče, da dobi društvo tudi svoj lokal. Da se društvo malo razgiblje, in ker nimamo stalnih dohodkov, priredimo dne 5. avgusta večjo veselico.

Fantom in dekletam, ki niso še v našem društvu ponovno kličemo: Pri-družite se nam in vpišite se v društvo! Posebno pa jih vabimo, da se udeležijo naše prireditve dne 5. avgusta t. l.

Savodenj. Dne 24. junija smo imeli tukaj že tretji članski sestanek, ki se ga je udeležilo članstvo v polnem številu. Sestanku je prisostvoval tudi g. komandir stanice g. Branko Mitrovič. Med drugim se je na sestanku sklenilo, da se z vso energijo poprimemo v jeseni, da društvo nekaj tudi na zunaj pokaže. Na predlog tov. Bašlja si je nadelo društvo ime „Rožmarin“. Ob smrti mučenikov v narodni skupščini je izreklo društvo sožalnico, raz društvenega lokala pa je bila izvešena črna zastava.

Posebno pa se je na sestanku razmotrivalo o novem prosvetnem društvu, ki so ga gospod župnik ustanovili! Veliko je sedaj nasprotstva med vaščani, ki ga preje ni bilo. Upamo, da bomo tudi to preboleli.

Golo. Dne 17. maja t. l. sta nas zapustila dva najagilnejša člana našega društva Joško Kraljič in Vinko Ponikvar ter odpotovala v Kanado. Joško Kraljič je z največjo vnemo vodil tri leta društveno blagajno, Vinko Ponikvar pa je bil delegat na občnem zboru Zveze. Oba sta bila delavna in zvesta pristaša SKS. Želimo obema obilo sreče v Kanadi.

Iz tajništva. Glasom poročila o zadnjem glavnem občnem zboru ZDKFID smo obljubili priobčiti v „Grudi“ še nekatere važne sklepe občnega zbora. Na predlog društva „Zimzelen“ iz Orlivasi je bilo glede nazivanja naših društev poleg obligatornega naziva sklenjeno:

„Občni zbor Zveze d. k. f. i. d. v Ljubljani pozdravlja nazivanje naših društev, na ta način, da se poleg obligatornega osnovnega naziva „Društvo kmetiskih fantov in deklet“ n. pr. v Orlivasi itd., sprejme še dodatek k temu glavnemu imenu, ki ga je vzeti iz rastlinstva ali sploh narave, na pr. „Zimzelen“, „Detelja“ itd.

Občni zbor Zveze DKFID. v Ljubljani, ta način nazivanja pozdravlja s pristavkom, da pri vsakem društvu ostane kot glavno in osnovno ime: „Društvo kmetiskih fantov in deklet“.

Na seji 19. junija 1928 se je osvojil v sporazumu s stranko SKS glede društvenih praporov sledeči načrt: Za društvene prapore se je osvojila zelena barva z narodnimi trakovi. V principu se je sprejelo, da naj imajo prapori na eni strani sliko z naslovne strani „Grude“, na drugi strani pa deteljo z napisom. Vsekakor si bo prvi prapor skušala čimpreje nabaviti „Zveza“.

Občni zbor Zveze je na predlog društva iz Št. Jurja ob Ščavnici sklenil, da se neobvezno proglasi za društveni kroj: za fante zelene, za dekleta pa bele ruske srajce. Društvo v Št. Jurju ob Ščavnici pa prosimo, da nam pošlje obljubljene vzorce tega kroja.

Kmetiski praznik na Krškem polju. Na dan 15. avg. se vrši na Krškem polju kakor vsako leto kmetiski praznik, kjer bo tudi živinorejska razstava in konjske dirke. Pri tej priliki priredi Zveza srečolov z jako bogatimi dobitki. V to svrhu smo razposlali vsem našim društvom poziv, da zberejo po možnosti nekaj dobitkov. Nekatera društva vprašujejo, če mesto dobitkov lahko pošljejo denar, sporočamo, da lahko to store, ker bo morala Zveza itak nekaj dobitkov kupiti. Želimo, da napravi vsako društvo svojo dolžnost. Posebno pa že danes vabimo, da se čimveč naših fantov in deklet udeleži kmetškega praznika na Krškem polju.

Razen kmetškega praznika na Krškem polju dne 15. avgusta se vrši tudi kmetiski praznik na Bledu dne 8. septembra t. l. Tudi na Bledu priredi Zveza društev kmetiskih fantov in deklet svoj srečolov.

Vsi dosedanji kmetiski prazniki tako na Krškem polju kakor tudi na Bledu so slijajno uspeli in upamo, da bodo uspeli tudi letošnji. Politična situacija, ki družbi v Sloveniji vse protiklerikalne stranke, zahteva, da so letošnji kmetiski prazniki manifestacija složne borbe kmetске demokracije za revizijo ustave, ki naj zagotovi Hrvatom in Slovencem ravnopravnost v tej državi.

Razen tega pa se bo letos na tem prazniku prvič pojavila Zveza društev kmetjskih fantov in deklet s svojimi prireditvami, ki naj prinesejo Zvezi gmotno podlago za izobraževalno in vzgojno delo med podeželsko mladino.

Pričakujemo od svojih društev in svojih članov, da se bodo našemu pozivu k sodelovanju pri naših prireditvah na letošnjih kmetjskih praznikih polnoštevno odzvali ter pomagali Zvezi zato, da bo potem Zveza mogla pomagati njim.

Nasvidenje na Krškem polju! Nasvidenje na Bledu.

Tekma koscev v Medvodah. Odbor Društva kmetjskih fantov in deklet v Medvodah je prišel prvi na izredno lepo misel, prirediti javno tekmo koscev in s tem poživeti društveno življenje. To zamisel je odbor zelo srečno izpeljal in treba mu je na uspehu častitati.

Tekma se je vršila dne 29. junija in je izpadla prav razveseljivo. Tekmi je prisostvovalo obilo občinstva, poleg drugih odličnih oseb naš g. župan Šušteršič, g. nadučitelj Kržišnik in g. nadučitelj v pok. Kenda. Ocenjevalna komisija je obstojala iz g. geom. M. Mravljeta, g. F. Sajovica in tov. M. Kozjeka. Nagrade so prejeli po sledečem redu: **I. skupina:** (Člani z novimi kosami, katere so potom žreba prejeli, sami sklepali in nasadili). 1. Janez Šetina, s koso „Cvjetna mjelna kosa“ od tvrdke Stupica v Ljubljani; 2. Val. Janhar, s koso „Zmaj“ od tvrdke Schneider in Verovšek v Ljubljani; 3. Vinko Kozjek, s koso „Blisk“ od tvrdke F. Sajovic v Medvodah; 4. Vinko Podviz, s koso „Čudo“ od tvrdke Šoštarich in Petan v Ljubljani; 5. Filip Bohinc, s koso „Inozemska“ od tvrdke Sušnik v Ljubljani; 6. Franc Sočnikar, s koso „Planinska roža“ od tvrdke Zalta-Zilič v Ljubljani. — **II. skupina** (različni tekmovalci s poljubnimi kosami): 1. Ludovik Svobljak; 2. I. Tehovnik; 3. Vinko Podviz in 4. Vinko Kozjek. V prvi skupini je bil dosežen rekord 17.35 m² v eni minuti, v drugi skupini pa 19.64 m² v eni minuti. Nagrad se razdelilo v skupnem znesku nad 400 Din. Pridobivanje in ne uničevanje bodi tudi v nadalje naše geslo! Pozivamo vsa naša društva, naj prirejšajo slične tekme v zvezi s svojimi prireditvami.

„DEČVA“.

Žene in dekleta! Poslužajte se naše narodne poletne noše! Zahtevajte pri vseh trgovcih nagelnovo dečvino blago, ki se prodaja v prid Jugoslovenske Matice in Dečjemu domu. Izvršujte pravilno dečvino narodno nošo!

Poravnajte naročnino!

Zaključek te številke 10. VII. 1928. Prihodnja številka se zaključí 10. VIII. 1928.